

Săpăturile arheologice din așezarea rurală medievală de la Negrești-Neamț

În urma unor cercetări de suprafață efectuate pe teritoriul satului Negrești, com. Dobreni, jud. Neamț, au fost depistate numeroase resturi de locuire datînd din diferite epoci, dintre care și unele feudale¹.

Prin recunoașterile de teren întreprinse pe locul numit „Dolhești“, aflat pe teritoriul satului amintit, în anul 1978 a fost descoperită o așezare feudală, fapt pentru care în același an au fost inițiate primele săpături arheologice². În aceeași zonă, în anul următor au fost continuate cercetările, principalele rezultate obținute urmînd a fi analizate în cele ce urmează.

Locul numit „Dolhești“ se află situat la circa 500—600 m sud-vest de vatra actuală a satului Negrești, fiind mărginit în partea sa vestică de pîriul Horaița. Acest loc reprezintă de fapt vechea vatră a satului cu același nume, menționat în documentele din primele decenii ale secolului al XV-lea³.

Zona în care s-au desfășurat săpăturile arheologice a fost mult afectată de lucrările agricole și îndeosebi de acelea de amenajare a terenului, la care s-au adăugat inundațiile din ultimul an. Din aceste motive, în zona cercetată așezarea a suferit mari distrugerii.

Săpăturile efectuate în anul 1979 au avut ca obiectiv principal descoperirea unor complexe feudale în zona afectată de distrugerii, și, în același timp, dezvelirea completă a celor depistate anterior.

În primul rînd s-a procedat la lărgirea casei I, în care în anul trecut au fost surprinse resturile unei platforme provenite de la o sobă, după cum o dovedeau cahlele imprăștiite în jurul acesteia. Lărgirea casei respective s-a făcut atît în scopul verificării situației stratigrafice a suprafeței investigate, cît și pentru descoperirea unor eventuale materiale, cum ar fi cahlele de pildă, posibil să se fi răspîndit pe un spațiu mai mare, ca urmare a deranjamentelor survenite. Cercetarea a confirmat însă constatările anterioare, potrivit cărora locuința cu sobă (L I) a fost distrusă aproape în întregime de lucrările agricole, din ea păstrîndu-se doar parțial platforma pe care a fost ridicată soba.

În continuare s-a prelungit cu încă 30 m șanțul săpat în anul 1978, pentru a fi urmărită situația stratigrafică a așezării în această zonă pe întreg profilul șanțului (SI). S-a procedat astfel la dezvelirea unei locuințe (L II), cercetată parțial în 1978, și a unei gropi cu resturi menajere (gr. 1), săpată în întregime (fig. 1).

La o distanță de 1,50 m de șanțul I a fost trasat un al doilea, avînd lungimea de 45 m și lățimea de 1 m. Prin săparea acestui șanț (S II) a fost descoperită încă o locuință (L IV).

Locuința II nu a putut fi cercetată decît parțial. Dimensiunile sale au fost însă stabilite cu destulă exactitate prin deschiderea a două casete de o parte și de alta a șan-

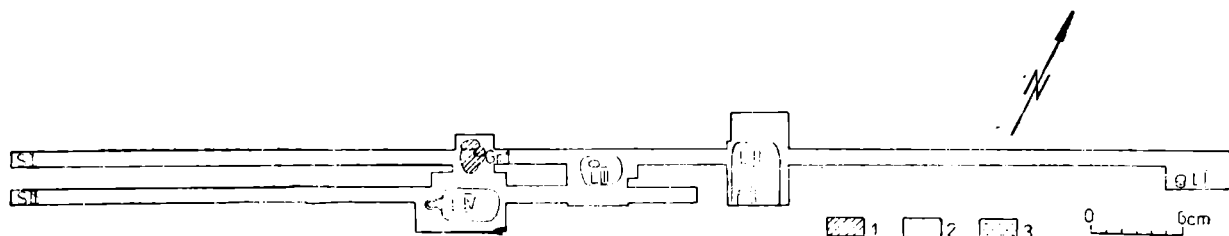

Fig. 1. Negrești-Neamț. Planul general al săpăturilor din anii 1978—1979 : 1 groapă ; 2 vatră ; 3 postament de sobă.

țului I. În colțul de sud-vest al locuinței se afla soba, dispusă pe un soclu, în jurul căruia erau împrăștiate câteva cahle fragmentare. Toate cahleele sînt de formă dreptunghiulară (18 cm × 24 cm) și au fața plină, iar gardina scundă. În genere, ele sînt decorate cu motive geometrice și florale. Între cahleele găsite se remarcă însă acelea care au ca reprezentări decorative leul rampant, dispus în zona centrală a plăcii de sobă. Asemenea cahle, identice ca tehnică de execuție, formă și decor, au fost găsite și în locuința I, descoperită în anul 1978.

Ceramica este lucrată numai la roata rapidă, dintr-o pastă bine frămîntată, degresată cu nisip. Din punctul de vedere al pastei această ceramică se împarte în două grupe: ceramica roșie și cea lucrată din caolin. În ambele grupe ceramice apar atît exemplare smălțuite, cît și nesmălțuite. Smălțul verde, de diferite nuanțe, alături de cel brun-roșcat sau galben, acoperă mai ales interiorul sau buza vaselor. Formele mai des întîlnite sînt oalele cu toartă sau cănille, cu umerii arcuiți, gura mai mare decît fundul și buza dreaptă. Ca motiv ornamental este folosită banda de linii incizate, dispusă pe umărul sau buza vasului.

Ceramică asemănătoare cu aceasta a mai fost găsită și în alte așezări feudale din Moldova, între care menționăm doar pe acelea din zona Neamț de la Buhalnița⁴, Petricani⁵, Traian-Zănești⁶ și Borniș-Negoști⁷.

Materialele descoperite în locuința II, cum sînt diversele obiecte de uz casnic sau acelea provenite de la construcția ei, dar mai ales ceramica, ne fac să considerăm că ele aparțin secolului al XVII-lea. Deoarece locuința nu a fost cercetată în întregime, ne lipsesc actualmente anumite detalii, care să permită o încadrare cronologică mai strînsă.

Locuința IV, descoperită pe traseul șanțului II este tot de tipul celor semiîngropate în sol. De formă rectangulară, cu colțurile rotunjite, ea avea laturile lungi de 3,60 m și cele scurte de 2,50 m. Podeaua locuinței prezenta denivelări și se afla la o adîncime de circa 0,60 m față de nivelul actual de călcare. Pe mijlocul uneia din laturile scurte se găsea vatra, construită direct pe pămîntul galben, în care a fost adîncită locuința. De formă aproape ovală, vatra avea dimensiunile de 0,80 m × 1,20 m și grosimea de circa 0,04 m. În colțul nord-estic al locuinței s-au observat resturile unei alte vetre, care a fost fără îndoială anterioară celei descrise mai sus. Aceasta a fost probabil distrusă înainte de construcția celeilalte vetre, după cum o dovedesc bucățile de lipitură găsite cu fața în jos. În legătură cu faptul că vatra respectivă a aparținut locuinței IV și nu alteia, pe care ar fi suprapus-o aceasta, stau mărturie

atît observațiile stratigrafice, dar mai ales materialul ceramic recoltat de aici.

Puținele obiecte de fier descoperite în interiorul locuinței IV par să facă dovada că ea ar fi fost părăsită, dar nu avem nici un indiciu asupra cauzei care a determinat această părăsire.

Dat fiind faptul că în locuință nu a fost găsită nici o monedă, ceramica ce aparține complexului este singura în măsură să asigure încadrarea cronologică a acestuia.

Ceramica este reprezentată mai ales prin fragmente de borcane, cu buza scurtă, mult îngroșată la exterior și cu alveolare interioară pentru capac. Pasta din care au fost lucrate aceste vase, de culoare cenușie sau roșie, este bine degresată cu nisip și omogenă. Pe lîngă borcane, care constituie dealtfel forma cea mai frecvent întîlnită, apar și fragmente de vase cu pereții mai subțiri, lucrate dintr-o pastă de foarte bună calitate, avînd ca degresant nisipul fin cernut. Aceste fragmente ceramice, de culoare cenușie, aparțin ca formă unor căni, cu gura circulară, avînd cioc pentru turnat, gîtul înalt și umerii bombați.

În zona Neamț ceramică similară aceleia de la Negrești a fost descoperită nu numai în mediul rural la Brășăuți⁸ și Borniș-Negoști⁹, dar și în mediul urban la Piatra Neamț¹⁰.

Pe baza ceramicii aflată în interiorul locuinței datarea acesteia în prima jumătate a secolului al XV-lea nu comportă nici o dificultate.

Groapa 1. În apropierea locuinței IV, pe traseul șanțului I, a fost descoperită o groapă cu resturi menajere. Adîncită cu 1,25 m față de nivelul actual de călcare, ea avea dimensiunile de 2,40 m × 1,50 m. Umplutura gropii conține numeroase oase de animale și fragmente ceramice. Ceramica fiind de aceeași factură cu cea descoperită în locuința IV face posibilă datarea gropii tot în prima jumătate a secolului al XV-lea. Prin poziția sa în teren, ca și prin materialele ce le conține, groapa cu resturi menajere reprezintă, de fapt, o anexă gospodărească a locuinței IV.

Satul Dolhești, actualmente dispărut, este menționat pentru prima dată în izvoarele documentare la 12 aprilie 1436, într-un act emis de Iliș și Ștefan¹¹. Prin acest act se întăreau lui Baico „pentru ale sale drepturi și cu credință slujbe” mai multe sate, între care și Dolheștii „unde era casa lui”¹².

Pe baza informațiilor documentare, dar și a cercetărilor arheologice, satul Dolhești poate fi localizat cu destulă ușurință. Astfel, în documentul amintit mai sus satul era plasat în apropierea Dobrenilor, acesta din urmă aflîndu-se „din gios de Dolhești”¹³. Păstrarea

toponimicului *Dolhești* pe teritoriul satului Negrești facilitează, fără îndoială, localizarea satului dispărut Dolhești în acest spațiu. În felul acesta, satul Dolhești menționat în actul din 1436 nu poate fi confundat cu altul, cu același nume, existent astăzi tot în județul Neamț¹. Cercetările arheologice au permis localizarea, cu mai multă exactitate, a vechii vetre a satului discutat pe locul care poartă și astăzi numele de *Dolhești*.

O altă contribuție a cercetărilor arheologice constă în aceea că ele au adus noi date cu privire la vechimea satului. În acest sens, unele materiale descoperite cu prilejul săpăturilor arheologice atestă satului Dolhești o vechime mult mai mare decât aceea pe care o conferă izvoarele documentare. Deocamdată, începuturile sale pot fi plasate cu cel puțin un veac mai devreme.

Cercetările viitoare, care se impun cu necesitate, vor contribui la obținerea unor noi date referitoare la sistemul de construcție al locuințelor, la dispoziția acestora în cadrul așezării. Ele vor conduce și la o mai bună cunoaștere a meșteșugurilor sau a diverselor îndeletniciri casnice ale membrilor acestei comunități rurale, aflată într-o zonă mai puțin cercetată din punct de vedere arheologic. Continuarea cercetărilor va permite și o mai bună cunoaștere a unor aspecte strins legate de cultura spirituală a membrilor comunității rurale de la Dolhești. Relativ la aceasta, descoperirea cahlilor cu reprezentări de cavaleri sau avînd ca motive decorative leul rampant constituie o mărturie grăitoare în ceea ce privește modul de reflectare al unor concepții ale vremii în gândirea acelor care le-au produs sau utilizat. În același timp, astfel de reprezentări decorative vădesc și gustul artistic al acestora.

NOTE

¹ N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița și Em. Zaharia, *Așezări din Moldova. De la paleolitic pînă în secolul al XVIII-lea*, București, 1970, p. 373.

² Așezarea feudală din punctul „Dolhești” ne-a fost semnalată în anul 1977 de Ștefan Cucos, căruia îi mulțumim și pe această cale. În anul 1978 săpăturile arheologice au fost efectuate de un colectiv format din Rodica Popovici și Dina Pop.

³ DRH, A. Moldova, I (1384—1448), p. 202.

⁴ C. S. Nicolăescu-Plopșor, M. Petrescu-Dîmbovița și colaboratori, *Materiale*, 6, 1959, p. 74.

⁵ Materiale aflate în colecția Muzeului arheologic din Piatra Neamț. Săpăturile efectuate de Ștefan Cucos.

⁶ Gh. Bichir, SCIV, 18, 1967, 2, p. 317—320, fig. 2 ; 5/1—13.

⁷ Materiale aflate în colecția Muzeului arheologic din Piatra Neamț. Săpături efectuate de Rodica Popovici.

⁸ V. Spinei și D. Monah, *Materiale*, 10, 1973, p. 269—270, fig. 6/1—3.

⁹ Materiale aflate în colecția Institutului de istorie și arheologie — Iași.

¹⁰ SCIV, 6, 1955, 3—4, p. 830, fig. 9 ; 11/1.

¹¹ DRH, A. Moldova, I (1384—1448), p. 202.

¹² *Ibidem*.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ I. Iordan, P. Gâșteanu, D. I. Oancea, *Indicatul localităților din România*, București, 1974, p. 130.

FOUILLES ARCHÉOLOGIQUES EFFECTUÉES EN 1979 DANS L'HABITAT RURAL MÉDIÉVAL DE NEGREȘTI- NEAMȚ

Pendant l'automne de l'année 1979 on a effectué des fouilles archéologiques dans l'habitat rural médiéval de Negrești, com. de Dobreni, dép. de Neamț.

Par les recherches entreprises à l'endroit appelé „Dolhești”, situé sur le territoire du village mentionné, on a découvert deux habitations et une fosse à restes ménagers (fig. 1).

Sur la base des matériels découverts dans les complexes, ceux-ci ont pu être encadrés chronologiquement ainsi : l'habitation II—XVIIe siècle, l'habitation IV et la fosse 1 — première moitié du XVe siècle.

D'une importance, particulière est la découverte d'un poêle dans l'habitation II, fait assez rare rencontré dans le milieu rural. Les carreaux de poêle trouvés dans cet habitation ont des riches ornements (lion rampant, géométriques et floraux).

Les fouilles effectuées sur le lieu-dit „Dolhești” ont permis la localisation exacte de l'ancien emplacement du village, dont son nom se conserve jusqu'à présent. Il a été identifié comme tel sur la base des données certaines fournies par les documents de chancellerie et la toponymie existente. Actuellement disparu, le village de Dolhești est mentionné pour la première fois dans les sources documentaires le 12 avril 1436. Quelques matériels découverts au cours des fouilles archéologiques attestent à ce village une ancienneté plus grande, dont ses origines peuvent être placées au moins un siècle avant.

EXPLICATION DE LA FIGURE

Fig. 1. Negrești—Neamț. Plan général des fouilles effectuées en 1978—1979 : 1 fosse ; 2 âtre ; 3 fondement du poêle.